

Med håv bland flammorna

Text: Ingemar Struwe. Foto: Leif Carlsson

I mitten av juli 2010 hände det igen. En spontan, stor skogsbrand bröt ut i Eskilstuna kommun. Förra gången det hände, i juni 2008 vid Trehörningen i Näshulta socken, var jag på plats ute i den vedspisdoftande skogen först på dag 10 då släckningsmanskaper lämnade de 50 hektaren. Nu var jag snabbare och kom ut till Blåhäll i Ärla socken redan under de första dagarna då branden fortfarande pågick utom kontroll. Det gav entomologiska upplevelser utöver de vanliga!

Vi söker upp hållmarker med grövre tall där brandröken stiger i vajande svansar upp ur brinnande mark och stubbar. Nedbrunna älgstammar i ruiner. När vindpustar drar förbi slår lågor ut ur marken. De svartbrända stammarna står delvis och svajar på sina avbrända rotben. Många har fallit. Genom rökridåerna kommer bålgetingstora gula hornsteklar *Urocerus gigas* flygande målmedvetet ned mot svartbrända, marknära stamdelar och påbörjar äggläggning. På den heta, rykande markytan springer brandlöparen *Sericoda quadripunctata* obehindrat omkring. När jag står och betraktar basen av en bränd tallstam landar plötsligt en sotsvart praktbagge *Melanophila acuminata* på barken – och försvinner i samma ögonblick. Beskrivningen av den som identiskt lik en bit träkol stämmer verkligen, den flyter samman med sitt underlag till osynlighet. Tills den rör sig och lyfter och landar igen! Men nu är jag så nära, på decimeters avstånd bara, att jag hittar den och kan hålla reda på den med blicken. En fantastisk syn i sitt rätta sammanhang.

I de stigande och svajande rökplymerna får jag syn på dansande svärmar av små flugor! De sveper av och an och följer hela tiden rökpelaren, dyker emellanåt ned mot den brinnande stubben och de vulkanlika heta hålen i marken, man ser dem aldrig utanför röken. Jag sveper med håven intensivt mitt inne i röken, och så nära hetta och glöd som jag vågar. Jag hittar andra röksvansar i vilka det också dansar, håvar och håvar och är så absorberad att jag inte noterar att kängan sjunker ned i den luckra marken. Plötsligt känner jag den brännande smärtan i huden inne i kängan och ser min fot stå djupt ned i en masugnsvärmd glödande mark! Fort upp till säkrare underlag! De några mm stora flugorna visar sig mycket riktigt vara svampflugor *Platypezidae*, brandsvampflugor *Microsania*! Dessa arter har man aldrig funnit utanför skogsbränder, sällsynta är de därmed också, men här idag ser jag svärmar av dem i varenda rökplym över hela brandfältet på 25 hektar, överallt, hundratals, kanske tusen.

Vi och de pyrofila insekterna är inte ensamma i den brinnande skogen. Räddningstjänstens brandmän är också här. Vi möter dem och vår närvaro med håv i hand väcker olika reaktioner. Ett buttert muttrande: Det här är en arbetsplats! Och mitt svar: Min också. En annan mer nyfiken reaktion: Vad gör ni? – Inventerar insekter som är lika förtjusta i skogsbränder som vi. – Häftigt!

Dagen före denna kunde vi inte ha gjort denna expedition; då brann det alltför våldsamt. Denna dags kväll kom regnet som varade hela natten. Nästa dag var skådespelet över.

Några veckor senare eldar min vän Torkel ris i trädgården ett par mil sydväst om brandfältet Blåhäll. Eldandet pågår under dagen men på kvällen i den falnande eldens röklingor får han syn på svärmar av småflugor inne i röken. Med ett tjut "Ingemars flugor!" kastar han sig med håven in i röken och fångar in vad som sen visar sig vara samma brandsvampflugor som i Blåhäll! Varifrån kommer de och var är de annars?